

N:o 2.

Af friherre **De Geer**, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition
angående de unionella förhållandena.

För oss svenskar är det omöjligt att fatta, huru de förhandenvarande förhållandena kunnat drifva Norge att våldsamt bryta sig ut ur unionen. Så har emellertid skett, och det må blifva det norska Stortingets sak att inför samtid och eftervärld svara för sin gärning. En sak skola de norska statsmännen dock aldrig lyckas försvara, och det är, att de velat nedlåta sig till försöket att med tarflig advokatyf gifva Norges handlingssätt ett sken af laglighet och att under grofva beskyllningar söka vältra skulden för det skedda öfver på Unionskonungen. Därigenom ha de satt en svår fläck i sitt lands historia.

Hvad nu själfva det faktum, att Norge brutit unionen, beträffar, så är det ju obestriddigt, att Sverige icke har någon skyldighet att lämna sitt godkännande häraf.

Skall Sverige då söka med våld hålla Norge kvar i unionen? Icke synnerligen många röster här i landet torde höjas för åtgärder i den riktningen. Med hänsyn till det sinnelag, Norges folk tyckes hysa mot oss, har unionen icke längre något värde, utan torde det numera vara minst lika viktigt för oss som för Norge att blifva densamma kvitt. Härom äro nog de flesta svenskar eniga, men, säger man, den skymf, som tillfogats vår Konung, måste aftvås, den orätt, som genom aftalsbrottet vederfarits Sverige, måste godtgöras, Norge måste på något sätt gifva oss upprättelse. Ingen kan undra på att sådana tankar rundt om i landet hysas och uttalas. Anledningar till en uppretad sinnesstämning mot Norge saknas ingalunda. Men hur skall då upprättelse vinnas? Man tänkte sig nog till en början, att om blott Sverige nedlade sin protest mot det skedda och

vägrade att erkänna den revolutionära norska regeringen, så skulle också utlandet vägra att träda i förbindelse med densamma. Norge skulle då småningom se sig nödsakadt att inslå på en annan väg för att få unionen upplöst. Men är väl detta någonting att förlita sig på? Finns det icke snarare, om icke visshet, så åtminstone sannolikhet för att den öfriga världen snart nog skall finna sig böra erkänna den norska revolutionen som ett fullbordadt faktum, hvars omintetgörande ingen bryr sig om att ifrågasätta. Sverige skulle då stå där ensamt med sin under dylika förhållanden tämligen betydelselösa protest. På den vägen torde säkerligen ingenting stå att vinna. Skall man i detta afseende komma någon väg med norrmännen, så måste det brukas våld — krig, icke blott krigshot, ty för sådant torde de icke vika.

Kan det nu verkligen anses föreligga fullgoda skäl för att tillgripa detta medel? Svaret synes mig icke kunna blifva annat än nej. Till grund för detta svar vill jag icke återropa min personliga åsikt, att krig för en sådan orsaks skull är principiellt orätt; fredsiden tycks nämligen i sin praktiska tillämpning icke hafva synnerligen många anhängare här i landet. Att ett krig sådant som det, hvilket här kunde komma i fråga, icke kunde anses gälla värnande af vår självständighet, är väl ostridigt; jag vågar påstå, att det lika litet kan erfordras för att upprätthålla Sveriges sanna ära och anseende.

Hurudan är nämligen situationen? Vår Konung har med ädel harm tillbakavisat de beskyllningar, det norska folket riktat emot honom, men på samma gång har han förklarat sig icke vilja möta orätt med maktmedel. Konungens storsinnade beslut har vunnit det mest odelade bifall i hela den civiliserade världen, och ingen torde med något som helst fog kunna säga, att den minsta fläck blifvit satt på vår Konungs ära genom detta hans handlingssätt. Skulle nu det svenska folket gå till väga på annat sätt? Skulle vi för att skaffa oss upprättelse för det sätt, hvarpå Norge behandlat oss, framtvunga de våldsåtgärder, vår Konung afböjt, skulle vi af »Æresfölelse», för att begagna ett ord, som lyckligtvis icke finnes i det svenska språket, offra vårt blod och vårt välstånd, ja kanske riskera vårt oberoende gentemot andra mäktiga grannar, och allt detta utan att, såvidt jag kan förstå, hafva utsikt att därigenom vinna några afsevärda reella fördelar? Det kan ju hända, att vi på det sättet kunde i våra egna ögon vinna den upprättelse, hvarom i dessa dagar så mycket talas, men sannerligen jag tror, att vårt anseende i den civiliserade världen därigenom skulle höjas. Efter allt att döma, tvärtom. I den utländska pressen har man icke ord nog för att uttrycka sin beundran öfver Konungens hållning i denna sak, och man uttalar blott den förhoppningen, att de

båda folken måtte följa hans exempel och fortast möjligt på fredlig väg ordna sitt mellanvarande. Ett motsatt tillvägagående från Sveriges sida skulle säkerligen beröfva oss de allmänna sympatier, vi nu äga, och öfverflytta dem på norrmännen, hvilka då skulle framstå som de små och förtryckta. Något politiskt mera oklokt än ett krig med Norge kan jag därför svårligen tänka mig.

Det finnes dessutom ännu ett skäl emot ett sådant krig, och jag tvekar icke att nämna detta skäl, oaktadt jag befarar, att det hos många i närvarande stund ej skall vinna synnerligt afseende. Jag menar tanken på framtida försoning och vänskap. Hvad möjlighet därtill kan finnas, vet ingen nu, men vi måste komma ihåg, att vi svenskar och norrmän dock för alla tider äro hänvisade att bebo samma halfö, och att ett godt förhållande mellan de båda folken trots allt är ett mål, värdt att sträfva efter. Låt oss därför icke genom blodig fejd blåsa upp nu rådande missstämning till verkligt nationalhat.

Det kan möjligen synas, att jag här i onödan spillt ord på att plädera mot krig. Ingen tänker allvarligt på något sådant, heter det. Vi skola endast uppställa vissa villkor och begära garantier, och det enda, som behöfs för ändamålets vinnande, är, att Sverige visar sig enigt och fast beslutet att hålla på de fordringar, som kunna komma att uppställas för skilsmässans genomförande. Jag medger villigt, att i Kungl. Maj:ts till denna Riksdag afgifna nådiga proposition angående de unionella förhållandena finnes intet, som antyder, att regeringen skulle vara hågad för några våldsåtgärder. Men sinnesstämningen i landet är på många håll upphetsad, man ropar på mobilisering och andra krigsförberedelser, man anklagar regeringen för svaghet och eftergifvenhet mot Norge och påyrkar hvarjehanda kraftåtgärder. Under sådana förhållanden tror jag, att fara för krig icke är alldeles utesluten, om man slår in på den väg, som i den kungl. propositionen anvisas, ty ingen vet ännu, hvilka fordringar på »garantier», som kunna komma att under frågans vidare behandling i Riksdagen tillskapas, men det torde man med visshet kunna förutsäga, att äro dessa garantier eller villkor sådana, att de på minsta vis såra norrmännens Æresfölelse, så godkänna de dem ej, och då måste vi, om vi ej vilja stå där med skammen, gripa till vapnen, och detta kanske för genomdrifvande af ett anspråk af ganska ringa reell innebörd.

I öfrigt synes det mig, att om man, såsom väl många med mig göra, anser, att det numera måste vara minst lika angeläget för Sverige som någonsin för Norge att blifva unionen kvitt, så är det orimligt att öfver hufvud taget uppställa några villkor alls för skilsmässans godkännande. Utan tvifvel vinna vi mest, om vi sätta oss öfver det ovärdiga sätt,

hvarpå norrmännen behandlat saken, och utan dröjsmål säga dem, att från vår sida skall icke ringaste hinder läggas i vägen för den skilsmässa, de eftersträfvat. Sveriges ställning blir då i allo klar och värdig, och vi slippa ifrån att ända in i det sista hålla på med att kifvas med norrmännen om småsaker, ty om annat kan det ej gärna blifva tal, sedan unionen faktiskt, om än icke officiellt, är död.

Hvad sedan afvecklingen af nu bestående förhållanden mellan de båda länderna angår, så torde den, sedan frågan om skilsmässan är i princip definitivt afgjord, icke komma att möta afsevärd svårighet. Hafva norrmännen blott vunnit det i deras ögon stora målet, så skola de utan tvifvel låta sig angeläget vara att vid unionens afveckling visa tillmötesgående och därmed god vilja att börja det svåra men icke minst för dem viktiga arbetet på återställande af ett godt förhållande mellan de båda grannländerna. De meningsskiljaktigheter, som kunna uppstå under förhandlingarna om unionens afveckling, såväl som i framtiden möjligen uppkommande tvister, lära norrmännen, sedan den för dem vitala frågan är afgjord, icke undandraga sig att underkasta det skiljedomsförfarande, som af regeringen med rätta framhålles såsom i hög grad önskvärdt.

På grund af hvad jag sålunda anfört, tillåter jag mig hemställa,

att Riksdagen, med afslag å Kungl. Maj:ts i ämnet afgifna nådiga proposition, måtte för sin del besluta riksaktens omedelbara upphäfvande samt, under förutsättning af Kungl. Maj:ts gillande af Riksdagens beslut, anhålla, att Kungl. Maj:t måtte med norska Stortinget ingå i förhandling om ordnande af de förhållanden, i afseende å hvilka sådant ordnande må finnas erforderligt, och därefter för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill berörda förhandlingar kunna föranleda.

Stockholm den 27 juni 1905.

Louis De Geer.